LÄHITAPIOLA
POHJOINEN

Vuosikertomus 2016

Turvallisempaa ja terveempää elämää

Toiminta-ajatus ja visio

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaidensa elämää ja menestystä. Visionamme on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua.

LähiTapiola lyhyesti

LähiTapiola-ryhmä on keskinäinen eli asiakkaiden omistama yhtiöryhmä, joka palvelee henkilö-, maatila-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita.

Yhtiöryhmän muodostavat 20 alueellista keskinäistä vakuutusyhtiöitä sekä valtakunnalliset LähiTapiola Vahinkoyhtiö, LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito.

LähiTapiolan henkilöstömäärä on noin 3 400, josta puolet työskentelee alueyhtiöissä.

Omistaja-asiakkaita on lähes 1,6 miljoonaa.

LähiTapiola Pohjoinen

LähiTapiola Pohjoinen on täysin asiakkaidensa omistama, kokonaisvaltaista elämänturvaa tarjoava vahinkovakuutusyhtiö. Henkilö-, maatila- ja yritysasiakkaamme saavat vahinko- ja henkivakuuttamisen sekä sijoittamisen ja säästämisen palvelut henkilökohtaisesti ja paikallisesti. Kumppaneidemme kautta tarjoamme myös työeläke- ja pankkipalvelut. Olemme yksi LähiTapiola-ryhmän 20 itsenäisestä alueyhtiöstä, ja liiketoiminnan mittarein olemme alueyhtiöistä toiseksi suurin. Maantieteellisesti Pohjoinen alueyhtiö kattaa puolet Keski-Pohjanmaan maakunnasta ja suurimman osan Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta.

Sisällysluettelo

Turvallisempaa ja terveempää elämää – yhdessä omistaja-asiakkaiden kanssa ... 3

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016 ... 6

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016 ... 6

Vakavaraisuus ja riskienhallinta ... 10

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen ... 12

Vastuullisuus ... 14

Tilikauden jälkeiset tapahtumat ... 15

Tulevaisuuden näkymät ... 15

LähiTapiola Pohjoinen ... 17

Tuloslaskelma ... 17

Tase ... 18

Epäsuora rahoituslaskelma ... 19

Tunnusluvut ... 20

Tilinpäätöksen liitetiedot ... 21

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ... 21

Riskienhallinnan liitetiedot ... 24

LähiTapiola Pohjoinen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot ... 27

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet ... 38

Ehdotus voiton käyttämisestä ... 40

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset ... 41

Tilinpäätösmerkintä ... 42

Tilintarkastuskertomus ... 43

Hallintoneuvoston lausunto ... 45

Turvallisempaa ja terveempää elämää – yhdessä omistaja-asiakkaiden kanssa

Toimitusjohtajan katsaus

Veli Rajakangas

LähiTapiola Pohjoisen vuoden 2016 painopisteenä oli turvallisempi ja terveempi elämä. Elämänturvastrategia konkretisoitui alueyhtiön arjessa omistaja-asiakkaan kokonaisvaltaisen turvan huomioimisena sekä erityisesti terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien teemojen painottamisena.

Painopisteemme oli kuluneena vuonna selkeästi vahinkojen ehkäisyssä ja hyvän elämän saavuttamisessa pelkän vahinkojen korvaamisen sijasta. Alueyhtiön menestys perustuu paikallisen markkinan tuntemukseen; olemme lähellä asiakkaita, ja pystymme reagoimaan nopeastikin asiakaskäyttäytymisen muutoksiin ja omistaja-asiakkaidemme toiveisiin.

”Painopisteemme oli kuluneena vuonna selkeästi vahinkojen ehkäisyssä ja hyvän elämän saavuttamisessa pelkän vahinkojen korvaamisen sijasta.”

Maakunnan elinvoimaisuus elinehtona

Vuosi 2016 oli kokonaisuudessaan hyvä, ja vakavaraisuutemme parani entisestään. Tulos oli erinomainen, ja sitä vahvistivat suotuisa vahinkokehitys ja onnistumiset sijoitustoiminnassa. Erityisesti suurvahinkoja oli vähän. Sijoitustoiminnan tulos oli suhdanteet huomioiden erinomainen. Kiinteistösijoituksissa keskityimme isompiin kokonaisuuksiin, ja yksittäisenä suurena hankkeena käynnistimme 81 asunnon kerrostalohankkeen Oulun keskustaan. Investoiminen Pohjoisen alueelle on alueyhtiölle ensiarvoisen tärkeää, ja haluamme olla vahvasti mukana alueen kehittämisessä. Yritysliiketoiminta pääsi vuoden aikana selkeälle kasvu-uralle ja vahvisti markkinaosuuttaan. Yhteistyö työeläkeyhtiö Elon kanssa oli hedelmällistä.

Vuoden onnistumisiin sisältyvät korvaustoiminnan tehostaminen ja laadun kehittäminen: vahinkojen käsittelyajat nopeutuivat, käynnistimme korvaustoiminnan automaation ja saavutimme samalla korvausasiakkaiden asiakastyytyväisyydessä erittäin hyvän tason. Kehitimme myös korvaustoiminnan kumppanuuksia.

Asiakaskäyttäytymisen muutokset ohjureina

Vuotta 2016 kuvastaa digitalisaation yhä vahvempi vaikutus myös vakuutus- ja finanssialaan. Kaupankäynti siirtyy toimistoilta verkkoon, ja toisaalta digitaalisilta palveluilta odotetaan enemmän. Asiakaskäyttäytymisen muutosten pohjalta perustimme digicenterin ja panostimme voimakkaasti verkko- ja puhelinpalvelun kehittämiseen. Digicenter on alueyhtiön moderni osaamis- ja palvelukeskus, joka tarjoaa paikallista ja reaaliaikaista asiakaspalvelua puhelimitse sekä sähköisten kanavien kautta.

Kuluneen vuoden muutosta kuvastaa myös kuluttaja-asiakkaiden vaihtoherkkyyden lisääntyminen. Tarjouksia seurataan tarkasti, ja hintakilpailu on voimakasta. Toiminnassamme näkyy myös laajan alueemme yleinen kehityssuunta: maakunnan pienempien paikkakuntien muuttotappio ja toisaalta Oulun kaupungin väkimäärän kasvu tuovat omat haasteensa ja mahdollisuutensa liiketoiminnalle.

Sankareita ja sammutintarkastuksia

Olemme näkyvä toimija alueellamme useiden tapahtumien kautta. Järjestimme erilaisia turvallisuusteemaisia tapahtumia valtakunnallisesta alkusammutukseen keskittyvästä Sankarikoulutuksesta lukuisiin sammutintarkastuksiin. Alkuvuodesta kutsuimme lapsiperheet perinteiseen LähiTapiola-luisteluun yhdessä Oulun Kärppien kanssa. Yritysasiakkaille järjestimme perinteisen Yrittäjän iltakoulu -tilaisuuden terveys- ja hyvinvointiteemalla yhteistyössä paikallisten yrittäjäjärjestöjen kanssa Ylivieskassa ja Oulussa. Sijoitusasiakkaillemme järjestimme Raahessa sijoitustilaisuuden, jossa sijoitusnäkymiä valotti LähiTapiolan ekonomisti **Timo Vesala.** Tapahtumavuoden päätti itsenäisyyspäivän aaton Kaksi kynttilää -konsertti, joka keräsi Oulun tuomiokirkon täyteen omistaja-asiakkaitamme.

Tavoitteena vahingottomuus

Loppuvuodesta teimme historiallisen päätöksen tarjota valtakunnallisesti 14 miljoonaa euroa alennuksina koti- ja liikennevakuutuksista kiitos asiakkaidemme esimerkillisen toiminnan. Lisäksi päätimme, että muidenkaan vahinkovakuutusten hintoja ei nosteta. Tämä on mahdollista muun muassa siksi, että vahinkokehitys on ollut suotuisaa, eli asiakkaillemme on sattunut vähemmän vahinkoja. Julkistimme samalla liikennevakuutustuotteemme laajan uudistuksen, joka tuli voimaan vuodenvaihteessa. Tuote toi omistaja-asiakkaillemme useita merkittäviä parannuksia, kuten Suomen suurimman bonuksen.

Teimme tiivistä yhteistyötä paikallisten osuuskauppojen kanssa bonusyhteistyön lisäksi esimerkiksi yhteisten tapahtumien, kampanjoiden ja markkinoinnin kautta. Bonusyhteistyön myötä yhteisten asiakkaiden määrä on kasvanut edelleen. Vuoden tärkein yhteinen lanseeraus oli loppuvuodesta S-mobiilin vakuutusosion käyttöönotto.

Perustana asiakkaiden ja henkilöstön tyytyväisyys

Asiakastyytyväisyyttä mittasimme monin tavoin. Vuodenvaihteessa 2016-17 toteutetun laajan imagotutkimuksen mukaan asiakastyytyväisyytemme on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Yrityskuvaltamme olimme ensimmäisellä sijalla, ja omistaja-asiakkaidemme arvioiden mukaan olemme onnistuneet toiminnassamme hyvin. Esimerkiksi tärkeinä koetuissa asiakaslähtöisyydessä, luotettavuudessa ja asiantuntevuudessa saimme erinomaiset arvosanat. Imagotutkimuksen kehitystä tukee alueyhtiön hyvä NPS- eli suositteluindeksi (58).

Henkilöstömme tyytyväisyys on parantunut Great Place to Work -henkilöstökyselyn vastausten perusteella neljättä vuotta peräkkäin. Henkilöstön hyvinvointia on tuettu edellisvuoden tapaan Puhti- ja Rehti-toiminnalla sekä liikunta- ja kulttuurisetelein. Lisäksi järjestimme kaksi yhteistä henkilöstö- ja virkistyspäivää.

Asiakaskokemus ykkösenä

Pohjoisen vuosi 2017 tuo tullessaan paljon muutoksia, ja erityisesti uusi liikennevakuutus sisältää paljon odotuksia. Lisäksi valmistelemme liikennevakuutuksen kannansiirtoa alueyhtiöön, ja se on alueyhtiöllemme erittäin merkittävä asia. Kehitämme vuonna 2016 perustettua digicenteriä ja vahvistamme sen roolia alueyhtiön osaamiskeskuksena. Elämänturvastrategian mukaisesti panostamme edelleen terveys- ja hyvinvointiteemoihin ja kehitämme tuotevalikoimaa ryhmän linjan mukaisesti. Ykkösteemana vuonna 2017 on asiakaskokemus, jota korostamme kaikissa toimenpiteissämme.

Kiitän omistaja-asiakkaita, yhteistyökumppaneita, hallintoa sekä henkilöstöä onnistuneesta vuodesta 2016.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Pohjoinen) kuuluu LähiTapiola-ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäisen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Pohjoinen) toimialaan kuuluvat kaikki vapaaehtoiset vahinkovakuutukset. LähiTapiola Pohjoinen tuottaa palveluita myös muille LähiTapiola-ryhmän yhtiöille myymällä ja hoitamalla niiden valikoimaan kuuluvia palveluita. Yhtiön toimialue kattaa suurimman osan Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta ja puolet Keski-Pohjanmaan maakunnasta.

- LähiTapiola Pohjoisen ensivakuutuksen maksutulo oli 53,2 M€ (54,0 M€)
- Liikevoitto oli 10,3 M€ (7,6 M€) ja kokonaistulos 15,7 M€ (7,6 M€)
- Yhdistetty kulusuhde oli 87,9 % (93,7 %)
- Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin oli 7,0 % (2,6 %)

Tulostiivistelmä

(% / milj. euroa)	**2016**	2015
Liiketulos	**10,3**	7,6
Kokonaistulos	**15,7**	7,0
Tilikauden tulos	**8,9**	3,5
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	**6,2**	3,2
Kokonaispääoman tuotto, %	**11,0**	5,2
Vakavaraisuussuhde, %	**310**	

Matalahkosta talouskasvusta ja kovasta kilpailusta huolimatta tuloskehitys oli hyvä vaikkakin maksutulo laski jonkin verran edellisvuodesta. Vahinkokehitys oli suotuisa ja riskisuhde oli hyvällä tasolla. Sijoitustoiminnan tuotot olivat kilpailukykyiset ja vakavaraisuus säilyi erinomaisena. Tasoitusmäärän muutos paransi tilikauden tulosta 1,2 miljoonalla eurolla (2015 heikensi 3,6 M€).

Liiketoiminta-alueet

Avainluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015
Riskisuhde, %	**51,0**	58,7
Toimintakulusuhde, %	**36,9**	35,0
Yhdistetty kulusuhde, %	**87,9**	93,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	**7,0**	2,6
Vak.tekninen vastuuvelka	**91,6**	94,1
Oma pääoma	**34,7**	26,0
Pohjarahasto	**6,1**	6,1
Tilikauden voitto/tappio	**8,9**	3,5
Muut oman pääoman erät	**19,7**	16,4
Taseen loppusumma	**132,6**	125,0

Liiketulos

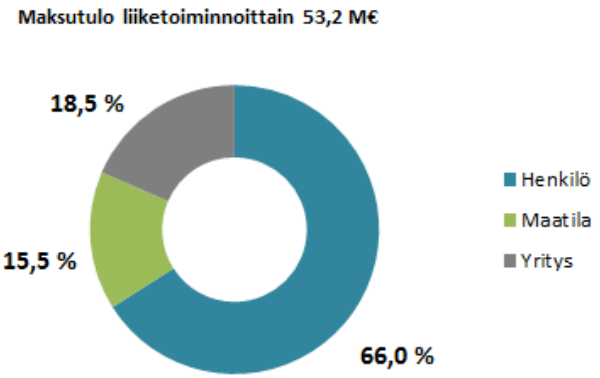
LähiTapiola Pohjoisen liikevoitto oli 10,3 M€ (7,6 M€). Arvostuserojen muutos paransi kokonaistulosta 5,4 miljoonalla eurolla (2015 heikensi 0,6 M€) 15,7 miljoonaan euroon (7,0 M€).

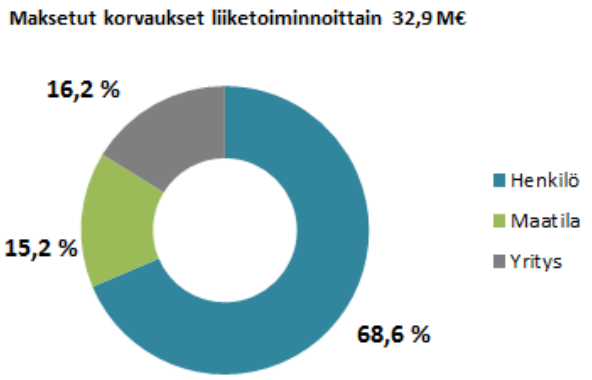
Maksutulo ja maksetut korvaukset

LähiTapiola Pohjoisen ensivakuutuksen maksutulo oli 53,2 M€ (54,0 M€). Maksutulosta henkilöliiketoiminnan osuus on 66 %, yritysliiketoiminnan 18,5 % ja maatilaliiketoiminnan 15,5 %.

Maksettujen korvausten määrä pieneni 6,5 % ja oli 32,9 M€ (35,2M€). Yli 100 000 euron vahinkoja sattui 9 kpl, jotka kaikki olivat palovahinkoja.

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista olivat 18 941 €.

LähiTapiola Henkiyhtiöön tehdyn henkivakuutusmyynnin arvo oli kertomusvuonna 5,2 M€ (5,3 M€), asiakkaiden määrän ollessa 34 522 kpl (34 641 kpl). LähiTapiola Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulo LähiTapiola Pohjoisen alueella oli 25,7 M€ (27,0 M€), koostuen pääasiassa liikenne- ja työtapaturmavakuutusten maksutulosta.

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde oli 87,9 % (93,7 %), vahinkosuhde 60,6 % (68,0 %) ja liikekulusuhde 27,3 % (25,7 %). Toimintakulusuhde 36,9 % (35,0 %) ja riskisuhde 51,0 % (58,7 %).

Tuloslaskelman liikekulut olivat 14,1 M€ (13,2 M€). Liikekuluista henkilöstökulut olivat 40 %, edustajapalkkiot 10 %, ICT 15 % ja palveluveloitukset 22 %.

Muut tuotot ja kulut

LähiTapiola Pohjoisen palvelumyyntiä ovat vakuutusten myynti- ja kannanhoitopalveluiden tuottaminen LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle, LähiTapiola Henkivakuutusyhtiölle, Keskinäiselle Eläkevakuutusyhtiö Elolle ja LähiTapiola Varainhoidolle. Lisäksi Lähitapiola Pohjoinen on tuottanut korvauspalveluita ja vahinkotarkastuspalveluita Lähitapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle. Edellä mainittujen palvelujen myynnistä saatavat tuotot on kirjattu tuloslaskelmaerään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut on kirjattu tuloslaskelmaerään muut kulut. Muut tuotot ja kulut olivat nettomääräisesti 0,6 M€ (0,5 M€).

Sijoitustoiminta

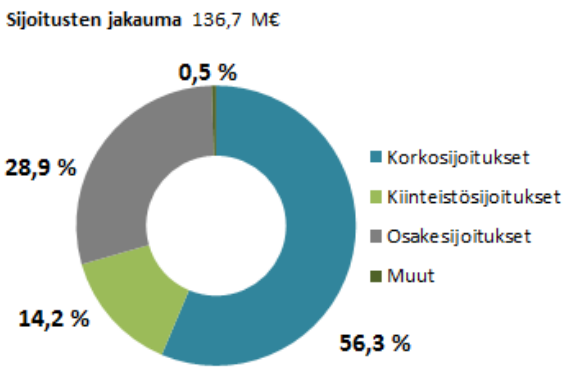
LähiTapiola Pohjoisen sijoitusten nettotuotto käyvin arvoin oli 7,0 % (2,6 %). Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin olivat 8,9 M€ (3,2 M€). Sijoitukset käyvin arvoin olivat 136,7 M€ (123,4 M€).

Osakesijoitukset
Osakesijoitukset olivat 39,6 M€ (34,2 M€) eli 28,9 prosenttia (27,7 %) sijoituksista. Osakesijoitukset tuottivat 13,1 prosenttia (11,3 %).

Korkosijoitukset
Korkosijoitukset olivat 77,0 M€ (66,4 M€) eli 56,3 prosenttia (53,8 %) sijoituksista. Salkun korkoriskiä kuvaava mittari eli niin sanottu modifioitu duraatio oli 3,64 (4,17) vuotta. Korkosijoitusten tuotto oli 6,1 prosenttia (0 %).

Kiinteistösijoitukset
Kiinteistösijoitukset olivat yhteensä 19,4 M€ (22,8 M€) eli 14,2 prosenttia (18,5 %) sijoituksista. Kiinteistöjen tuotto käyvin arvoin oli -0,9 prosenttia (1,5 %).

Muut sijoitukset
Muut sijoitukset olivat yhteensä 0,7 M€ (0 €) eli 0,5 % (0 %) sijoituksista. Muiden sijoitusten tuotto oli 3,5 %.

Tilikauden merkittävät tapahtumat

Vuonna 2016 käynnistyi uusi elämänturvastrategia. S-ryhmän strategisen yhteistyön tuloksena LähiTapiolan vakuutukset otettiin käyttöön S-mobiilipalvelussa. Asiakas- ja vakuutusjärjestelmien uudistaminen käynnistettiin uuden strategian mukaisesti.

Solvenssi II vakavaraisuussääntely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen sääntelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastaamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi.

LähiTapiola Pohjoisen hallintoneuvosto on 10.11.2016 päättänyt yhtiön toiminnan laajentamisesta käsittämään 1.7.2017 myös lakisääteisen liikennevakuutuksen. Yhtiö on 20.12.2016 jättänyt Finanssivalvonnalle hakemuksen toimiluvan laajentamisesta koskemaan myös liikennevakuutusta.

Asiakaskäyttäytymisen muutoksesta johtuen LähiTapiola Pohjoinen perusti digicenterin, ja panosti voimakkaasti verkko- ja puhelinpalvelun kehittämiseen. Digicenter on moderni osaamis- ja palvelukeskus, joka tarjoaa paikallista ja reaaliaikaista asiakaspalvelua puhelimitse sekä sähköisten kanavien kautta.

Asiakkaat ja asiakasedut

LähiTapiola-ryhmän toiminnan ylijäämä käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi maksun alennuksina, asiakashyvityksinä ja palvelujen kehittämisenä. Osa tuloksesta käytetään kartuttamaan yhtiön vakavaraisuutta, jolloin varmistetaan asiakkaiden edut tulevaisuudessakin.

Omistaja-asiakkaan palveluetuja ovat muun muassa TerveysHelppi, Älyhenkivakuutus ja Hätäpalvelu. Vuonna 2016 noin 27 000 henkilölle koulutettiin alkusammutustaidot LähiTapiolan Sankarikoulutuksissa.

Etujen määrää lisää myös yksityistalousasiakkaiden vakuutuksia koskeva bonusyhteistyö S-ryhmän kanssa.

Vahinkovakuutuksen yksityistalousliiketoiminnan asiakasmäärä katsauskauden lopussa oli 100 923 kpl (12/2015 102 049 kpl), maatilaliiketoiminnan asiakasmäärä oli 8 742 kpl (9 103 kpl) ja yritysasiakasliiketoiminnan asiakasmäärä oli 10 550 kpl (12/2015 10 798 kpl).

Yksityistalouksien keskittämisalennusten kokonaismäärä nousi 5,3 miljoonaan euroon.

Toimintaympäristö

Vahinkovakuutustoiminta

Suomen talous osoitti hienoisia piristymisen merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana kasvu vahvistui yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien vetämänä. Viennin kasvu jäi yhä odotettua vaisummaksi. Aluetalouskehityksen aallonpohja on saavutettu ja näkymien odotetaan vähitellen parantuvan. Kasvu on kuitenkin ollut maltillista ja alueelliset erot voivat olla huomattavia.

Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi ensivakuutuksen maksutulon kasvavan vuonna 2016 noin prosentin. Vahinkomenon arvioidaan kasvavan noin 5 %. Työtapaturmavakuutuksen maksutulon arvioidaan alenevan. Liikennevakuutuksen, vapaaehtoisen autovakuutuksen, muun tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulon arvioidaan pysyvän ennallaan tai kasvavan hieman edellisvuodesta. Vahinkovakuutuksen yhdistetty kulusuhde on pysynyt hyvällä tasolla.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasti hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonlaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisimmissä omaisuuserissä. Kevään mittaan suhdanneriskit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitusmarkkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Markkinat hermoilivat ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella positiivisesti tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuisia yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 %. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 %, mutta Euroopassa kokonaistuotto jäi alle 2 %:n. USA:n ja kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 %. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 %. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollaria vastaan noin 3 % ja Japanin jeniin nähden miltei 6 %. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 %.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupankäynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökauppoja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuokrissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tilakysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilankäyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoitoyhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistöpääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen vedoten vaatia lisäpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus.

LähiTapiola Pohjoisen ja ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille http://www.lahitapiola.fi.

Vakavaraisuussuhde

LähiTapiola Pohjoisen vakavaraisuussuhde (yhtiön oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuusvaatimukseen) oli 310 %. Siten yhtiön vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja jälleenvakuutussuojiin sekä vastuuvelan riittävyyteen. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusalalla samanaikainen talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliukumat, uudenlaiset toimijat ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

LähiTapiola Pohjoisen riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille http://www.lahitapiola.fi.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutusalaa koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvin osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyritysryhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiö-ryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Pohjoisen yhtiökokous pidettiin 3.6.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuuvapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

Erovuorossa olleista hallintoneuvoston jäsenistä valittiin uudelle toimikaudelle Silja Mikkola, Hanna Honka-Mäkilä, Sakari Huikuri, Tapio Iinatti, Jouni Laukka, Markku Lumiaho, Vesa Nuolioja, Kari Ojala, Juhani Pihlajamaa, Matti Pohjanen, Marko Puhto, Antti Rautiola, Tero Savela, Juha Sivonen ja Pentti Vaara.

Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Tapio Raappana, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Pohjoinen piti järjestäytymiskokouksensa 10.11.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Tuomo Tamminen ja varapuheenjohtajaksi Silja Mikkola. Hallintoneuvosto kokoontui kaksi kertaa.

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunta

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tarkoituksena on valintaesitysten valmistelun monipuolisuuden ja läpinäkyvyyden varmistaminen valittaessa jäseniä alueyhtiön omiin hallintoelimiin sekä alueyhtiön edustajia tai ehdokkaita muiden LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden hallintoelimiin.

Nimitysvaliokunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä hallinto-neuvoston keskuudestaan valitsemat 1-3 muuta jäsentä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Tuomo Tamminen ja jäseninä hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Silja Mikkola sekä jäsenet Ville Bräysy, Tero Savela, Jari Isotalus (10.11.2016 saakka) ja Tuija Haikola (10.11.2016 alkaen).

Hallitus

LähiTapiola Pohjoisen hallitukseen kuuluu seitsemän jäsentä.
Hallintoneuvosto nimittää hallituksen jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

LähiTapiola Pohjoisen hallitus kokoontui 11 kertaa vuonna 2016. Hallituksen jäseniä olivat:

- Juha Aitamurto, puheenjohtaja
- Marjukka Manninen, varapuheenjohtaja
- Sari Heinonen (10.11.2016 alkaen)
- Jouni Jyrinki (10.11.2016 saakka)
- Mika Kangasniemi
- Pentti Pajulampi
- Kati Peltomaa (10.11.2016 alkaen)
- Soini Rahkola (10.11.2016 saakka)
- Juha Regelin

Hallitukselle maksetut palkkiot ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia.

Toimitusjohtaja Veli Rajakangas on toiminut yhtiöryhmän johtoryhmän jäsenenä.

Yhtiöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Pohjoisen toimitusjohtajana toimii Veli Rajakangas.

Lähipiiri

LähiTapiola Pohjoisen lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoista.

Tilintarkastaja

Yhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Tapio Raappana, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Pohjoinen on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Pohjoisen työsuhteisen henkilökunnan keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana oli 126 (118) henkilöä. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 144 (133) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Pohjoisen palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin, vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikaväli etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

Vastuullisuus

LähiTapiola Pohjoisen tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävän kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sijoitustoiminnassa noudatamme vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastyytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Vuoden 2016 merkittävin hanke oli LähiTapiolan Sankarikoulutus, jossa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle. Sankarikoulutuksen lisäksi Pohjoisessa järjestettiin sammutintarkastuksia yhteensä 30 paikkakunnalla, ja niissä tarkastettiin yhteensä yli 4300 asiakkaan käsisammutin.

Paikallisena vastuullisuustekona turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Pohjoinen lahjoitti turvaliivit alueen 99 päiväkodille yhteistyössä osuuskauppa Arinan kanssa.

Henkilöstölle järjestettiin kaksi yhteistä henkilöstö- ja virkistyspäivää. Työhyvinvointia edistävää Puhti- ja Rehti-toimintaa jatkettiin, ja lisäksi työntekijöille jaettiin liikunta- ja kulttuuriseteleitä.

Yritysvastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa. Joulun alla Pohjoisessa toteutettiin Joulupuu-keräys, jonka avulla lahjoitettiin joulupaketteja vähävaraisille lapsiperheille.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Urheiluliittojen kanssa edistetään erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa. Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja torjua nuorten syrjäytymistä. Pohjoisen alueella järjestettiin mm. lapsiperheille suunnattu avoin LähiTapiola-luistelu yhteistyössä Oulun Kärppien kanssa. Pohjoinen tukee myös junioriurheilua ja haluaa siten olla mahdollistamassa mahdollisimman monen lapsen ja nuoren liikuntaharrastusta.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisuilla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämisellä. LähiTapiola Pohjoisen omistamissa kiinteistöissä käytetään omien tuulivoimasijoituskohteiden tuottamaa sähköä. Toimistoilla käytetään myös tuulivoimalla tuotettua sähköä.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn kansallisten kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden edistämiseen sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritysvastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Pohjoinen ja LähiTapiola Vahinkoyhtiö ovat 24.2.2017 allekirjoittaneet kannanluovutussuunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön LähiTapiola Pohjoisen toimialueella harjoittamaa lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista LähiTapiola Pohjoiselle. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.
Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yhdenvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta.

LähiTapiola Pohjoinen on 30.1.2017 käynnistänyt yhteistoimintaneuvottelut ja suunnitellut tehostamistoimenpiteet saattavat johtaa enintään 20 työntekijän työsuhteen päättämiseen taloudellisilla ja tuotannollisilla syillä. Neuvottelut kohdistuvat LähiTapiola Pohjoisen koko henkilökuntaan lukuun ottamatta digicenterin henkilöstöä.

Tulevaisuuden näkymät

Vahinkovakuutusliiketoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtapaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristyvä kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoidaan pysyvän pitkän ajan keskiarvoa alhaisempana. Digitalisaatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava, ja automatisoinnilla haetaan jatkuvaa tehokkuuden parantamista. Digitalisaatio tukee osaltaan myös toimialaliukumien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitalisaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hinta-laatusuhteella tarjottavia palveluita.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen

paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikkaa nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttäytyvät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 8 884 758,64 euroa siirretään varmuusrahastoon ja varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa 447 560,17 euroa.

LähiTapiola Pohjoinen

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA				1.1.2016 - 31.12.2016				1.1.2015 - 31.12.2015	
Vakuutusmaksutuotot									
Vakuutusmaksutulo	1		53 155 473,44				53 985 938,65		
Jälleenvakuuttajien osuus			-1 834 791,89	51 320 681,55			-2 225 245,26	51 760 693,39	
Vakuutusmaksuvastuun muutos									
Kokonaismuutos		223 775,66				-317 069,59			
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	223 775,66			0,00	-317 069,59		
Jälleenvakuuttajien osuus									
Kokonaismuutos		-286,80				6 761,66			
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	-286,80	223 488,86	51 544 170,41	0,00	6 761,66	-310 307,93	51 450 385,46
Korvauskulut									
Maksetut korvaukset			-32 883 065,75				-35 154 156,44		
Jälleenvakuuttajien osuus			604 410,50	-32 278 655,25			1 358 653,10	-33 795 503,34	
Korvausvastuun muutos									
Kokonaismuutos		1 269 256,31				-704 112,05			
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	1 269 256,31			0,00	-704 112,05		
Jälleenvakuuttajien osuus									
Kokonaismuutos		-233 405,83				-500 597,57			
Liiketoimintasiirron osuus		0,00	-233 405,83	1 035 850,48	-31 242 804,77	0,00	-500 597,57	-1 204 709,62	-35 000 212,96
Liikekulut	3				-14 060 443,66				-13 204 561,75
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta					**6 240 921,98**				**3 245 610,75**
Tasoitusmäärän muutos									
Kokonaismuutos				1 244 326,00				-3 637 675,00	
Liiketoimintasiirron osuus				0,00	1 244 326,00			0,00	-3 637 675,00
Vakuutustekninen kate	2				**7 485 247,98**				**-392 064,25**
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA									
Vakuutustekninen kate					**7 485 247,98**				**-392 064,25**
Sijoitustoiminnan tuotot	4			5 247 699,41				5 644 815,68	
Sijoitustoiminnan kulut	4			-1 775 075,89				-1 854 114,82	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikai	4			0,00	3 472 623,52			0,00	3 790 700,86
Muut tuotot	4								
Muut					4 365 082,71				3 899 892,52
Muut kulut	4								
Muut					-3 792 706,33				-3 371 377,47
Voitto varsinaisesta toiminnasta					**11 530 247,88**				**3 927 151,66**
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja					**11 530 247,88**				**3 927 151,66**
Tuloverot									
Tilikauden vero				-2 343 431,06				-200 000,00	
Aikaisempien tilikausien verot				-302 058,18				-221 375,50	
Laskennallisen verovelan muutos				0,00	-2 645 489,24			0,00	-421 375,50
Tilikauden voitto					**8 884 758,64**				**3 505 776,16**

Tase

Vastaavaa	31.12.2016			31.12.2015		
Aineettomat hyödykkeet						
Muut pitkävaikutteiset menot			1 270 675,33			1 212 572,44
Sijoitukset						
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	9 263 661,73			11 085 038,75		
Lainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	0,00	9 263 661,73		0,00	11 085 038,75	
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteysyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	4 915 565,32			0,00		
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset						
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	200 000,00	5 115 565,32		0,00	0,00	
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	97 148 329,53			93 664 860,45		
Rahoitusmarkkinavälineet	4 503 101,04	101 651 430,57		3 326 138,72	96 990 999,17	
Jälleenvakuutustalletesaamiset		0,00	116 030 657,62		0,00	108 076 037,92
Saamiset						
Ensivakuutustoiminnasta						
Vakuutuksenottajilta	9 254 023,23			9 464 304,82		
Vakuutusedustajilta	0,00	9 254 023,23		0,00	9 464 304,82	
Jälleenvakuutustoiminnasta		663 077,37			609 225,49	
Muut saamiset		560 723,29	10 477 823,89		38 850,02	10 112 380,33
Muu omaisuus						
Aineelliset hyödykkeet						
Koneet ja kalusto	523 916,27			563 303,87		
Muut aineelliset hyödykkeet	407 399,00			127 790,49		
Ennakkomaksut	0,00	931 315,27		0,00	691 094,36	
Rahat ja pankkisaamiset		3 221 886,32			3 616 654,98	
Muu omaisuus		16 721,15	4 169 922,74		0,00	4 307 749,34
Siirtosaamiset						
Korot ja vuokrat		119 308,18			79 013,04	
Muut siirtosaamiset		545 376,55	664 684,73		1 226 639,65	1 305 652,69
Vastaavaa yhteensä			**132 613 764,31**			**125 014 392,72**

Vastattavaa	31.12.2016			31.12.2015		
Oma pääoma						
Pohjarahasto		6 066 454,70			6 066 454,70	
Takuupääoma		6 439 714,71			6 439 714,71	
Muut rahastot		13 300 019,96			9 974 555,81	
Tilikauden voitto/tappio		8 884 758,64	34 690 948,01		3 505 776,16	25 986 501,38
Vakuutustekninen vastuuvelka						
Vakuutusmaksuvastuu	23 000 046,33			23 223 822,00		
Jälleenvakuuttajien osuus	500,32	23 000 546,65		213,52	23 224 035,52	
Korvausvastuu	18 108 982,00			19 378 238,31		
Jälleenvakuuttajien osuus	-167 544,65	17 941 437,35		-400 950,48	18 977 287,83	
Tasoitusmäärä		50 639 692,00	91 581 676,00		51 884 019,00	94 085 342,35
Velat						
Ensivakuutustoiminnasta		743 384,26			743 191,49	
Jälleenvakuutustoiminnasta		-24 346,22			0,00	
Muut velat		3 642 820,83	4 361 858,87		1 590 139,39	2 333 330,88
Siirtovelat			1 979 281,43			2 609 218,11
Vastattavaa yhteensä			**132 613 764,31**			**125 014 392,72**

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	**2016**		**2015**	
Voitto varsinaisesta toiminnasta	11 530 247,88		3 927 151,66	
Oikaisut				
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	-2 503 665,34		5 152 692,55	
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonkorotukset	372 938,37		653 630,19	
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot				
Suunnitelman mukaiset poistot	626 746,66		629 566,12	
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua				
Muut oikaisut	-2 402 391,00		-3 481 319,77	
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	7 623 876,57		6 881 720,75	
Käyttöpääoman muutos:				
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	275 524,40		-363 857,51	
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	1 398 590,30		-404 732,58	
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	9 297 991,27		6 113 130,66	
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista			-21647,22	
Maksetut välittömät verot	-2 645 489,24		-421 375,50	
Liiketoiminnan rahavirta		**6 652 502,03**		**5 670 107,94**
Investointien rahavirta				
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-8 336 147,24		-5 747 036,50	
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	2 402 391,00		3 502 966,99	
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-933 202,44		-376 506,34	
Sulautumisen osuus				
Investointien rahavirta		**-6 866 958,68**		**-2 620 575,85**
Rahoituksen rahavirta				
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja	-180 312,01		-328 425,44	
Rahoituksen rahavirta		**-180 312,01**		**-328 425,44**
Rahavarojen muutos		**-394 768,66**		**2 721 106,65**
Rahavarat tilikauden alussa		**3 616 654,98**		**895 548,33**
Rahavarat tilikauden lopussa		**3 221 886,32**		**3 616 654,98**

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liiketulos	10,3	7,6	8,8	-0,1	0,4
Kokonaistulos	15,7	7,0	11,5	1,2	0,2
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina					
Kokonaispääoman tuotto prosentteina	11,0	5,2	9,4	3,1	2,1
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikan	126	118	114,0	67,0	57
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna	126	118	114,0	67,0	57
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	53,2	54,0	54,0	17,5	12,5
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	60,6	68,0	58,6	73,9	74,7
Vahinkosuhde prosentteina	60,6	68,0	58,6	73,9	74,7
Liikekulusuhde prosentteina	27,3	25,7	32,1	27,8	28,4
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosenttei	87,9	93,7	90,7	101,8	103,1
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	87,9	93,7	90,7	101,8	103,1

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Pohjoinen) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyrityksen tillinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Pohjoisen tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat LähiTapiola-ryhmää. LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan

keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

Arvonmäärityksen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alempaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v

Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat, menojäännöspoisto	25 %

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäännöspoisto	25 %

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonkorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvelka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvelan riittävyys myös silloin, kun vastuuvelkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti.

Vakuutusvalvontaviranomainen ei ole vielä vahvistanut tasoitusmäärän yhtiökohtaisia laskentasääntöjä, joten tilinpäätöksen tasoitusmäärälaskelma perustuu arvioon.

Eläkemuotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa, sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkemuotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssikuolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Lisäedun piirissä ovat kaikki 31.12.2012 mennessä alkaneet työsuhteet 5 palvelusvuoden jälkeen. Lisäeläkettä karttuu koko palvelusajalta.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 62 vuotta. Muiden johtajien eläkeikä on yleinen vanhuuseläkeikä eli 63 - 68 vuotta.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistetty ensimmäisenkerran LähiTapiola –ryhmään. Tähän liittyen LähiTapiola-ryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmittelyä on muutettu.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai LähiTapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti yhtiö huolehtii ja tiedottaa luotettavasti riskeistään sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toiminta-ympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskienhallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Valvonta on vastuutettu yhtiön riskienhallintatoiminnolle. Ryhmän aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Yhtiön vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, vastuuvelan riittävyyteen ja jälleenvakuutussuojiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä

kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltyjen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvaltuudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapausten hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat määräytymisperiaatteiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutus-luokkakohtaisten kertoimien avulla. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät, vahingot varataan vahinkokohtaisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiivivaraus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä. Turvaavuutta lisätään varaamalla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisena osuutena varsinaisen korvausvastuun määrästä.

Jälleenvakuutussuojiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksenantajien luotettavuutta, suojien hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutussuojan varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutussuojiin liittyvää riskiä hallitaan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutussuojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutussuojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan omapidätysraja, joka määrittelee suurimman omalla vastuulla pidettävän määrän yksittäisissä riskeissä.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvonvaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto-/vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto- tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat

toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisyys on liian korkea ja tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistutaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti –tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisiille toteutetaan asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Yhtiö on vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit. Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistetuttujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

LähiTapiola Pohjoinen tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016		2015	
Ensivakuutus				
Kotimaasta	53 155 473,44		53 985 938,65	
Muista valtioista	0,00	53 155 473,44	0,00	53 985 938,65
Jälleenvakuutus		0,00		0,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		53 155 473,44		53 985 938,65

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	18 940,98	24 342,08
Vakuutusmaksuvero	10 509 744,72	10 783 797,15
Palosuojelumaksu	250 137,75	254 930,43
Yhteensä	10 778 823,45	11 063 069,66

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutus-maksutulo ennen jälleen-vakuuttajien osuutta	Vakuutus-maksutuotot ennen jälleen-vakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleen-vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleen-vakuuttajien palkkioita ja voitto-osuuksia	Jälleen-vakuuttajien osuus	Vakuutus-tekninen kate ennen sijoitus-toiminnan nettotuottoa
Muu tapaturma ja sairaus	2016	9 861 934,75	9 637 488,42	-6 546 934,11	-2 499 360,26	-25 722,49	565 471,56
	2015	9 390 149,79	9 143 268,19	-6 824 886,76	-2 298 815,28	-22 351,81	-2 785,66
	2014	8 961 766,32	8 711 652,61	-6 366 037,57	-2 685 660,03	-331 637,36	-671 682,35
Maa-ajoneuvot	2016	14 773 448,87	14 744 397,90	-10 201 859,30	-3 971 093,63	-46 924,69	524 520,28
	2015	14 917 779,16	14 916 919,88	-10 829 751,06	-3 653 520,57	-61 216,99	372 431,27
	2014	15 129 960,85	15 004 625,81	-9 593 984,07	-4 534 143,13	-627 723,73	248 774,88
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2016	23 760 304,33	24 241 010,42	-12 219 884,99	-6 652 982,99	-1 034 709,12	4 333 433,32
	2015	24 984 622,81	24 878 512,11	-15 022 759,43	-6 457 793,34	-993 624,22	2 404 335,12
	2014	24 994 871,24	24 966 573,12	-13 086 489,84	-7 786 643,92	607 049,92	4 700 489,28
Vastuu	2016	1 944 685,92	1 930 430,24	-902 046,69	-503 033,82	-22 212,68	503 137,05
	2015	1 888 457,57	1 904 478,13	-1 212 294,89	-465 491,54	104 726,38	331 418,08
	2014	1 930 830,10	1 923 242,30	-1 461 574,77	-578 630,72	-138 033,32	-254 996,51
Muut	2016	2 815 099,57	2 825 922,12	-1 743 084,35	-745 927,62	-22 550,38	314 359,77
	2015	2 804 929,32	2 825 690,74	-1 943 532,37	-697 978,48	-18 923,97	165 255,93
	2014	2 958 997,21	2 931 907,51	-1 203 786,36	-886 751,60	-194 154,80	647 214,75
Ensivakuutus yhteensä	2016	**53 155 473,44**	**53 379 249,10**	**-31 613 809,44**	**-14 372 398,32**	**-1 152 119,36**	**6 240 921,98**
	2015	**53 985 938,65**	**53 668 869,06**	**-35 833 224,51**	**-13 573 599,21**	**-991 390,61**	**3 270 654,74**
	2014	**53 976 425,72**	**53 538 001,35**	**-31 711 872,61**	**-16 471 829,40**	**-684 499,29**	4 669 800,05
Jälleenvakuutus	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015	0,00	0,00	-25 043,98	0,00	0,00	-25 043,98
	2014	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	2016	**53 155 473,44**	**53 379 249,10**	**-31 613 809,44**	**-14 372 398,32**	**-1 152 119,36**	**6 240 921,98**
	2015	**53 985 938,65**	**53 668 869,06**	**-35 858 268,49**	**-13 573 599,21**	**-991 390,61**	**3 245 610,76**
	2014	**53 976 425,72**	**53 538 001,35**	**-31 711 872,61**	**-16 471 829,40**	**-684 499,29**	4 669 800,05
Tasoitusmäärän muutos	2016						1 244 326,00
	2015						-3 637 675,00
	2014						-9 388 622,00
Vakuutus-tekninen kate	2016						**7 485 247,98**
	2015						**-392 064,24**
	2014						**-4 718 821,95**

Rahayksikkö EUR

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	4 974 773,82	4 819 340,87
Liikekulut	14 060 443,66	13 204 561,75
Sijoitustoiminnan hoitokulut	270 436,01	216 113,94
Muut kulut	3 789 706,33	3 371 377,47
Yhteensä	23 095 359,82	21 611 394,03

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot	2016	2015
Ensivakuutuksen palkkiot	2 323 202,73	2 223 062,23
Muut vakuutusten hankintamenot	3 794 888,02	2 142 439,36
	6 118 090,75	4 365 501,59
Vakuutusten hoitokulut	5 491 547,40	6 312 170,82
Hallintokulut	2 762 760,17	2 895 926,80
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-311 954,66	-369 037,46
Yhteensä	14 060 443,66	13 204 561,75

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut	2016	2015
Palkat ja palkkiot	6 930 758,38	6 028 026,96
Eläkekulut	1 507 581,57	1 300 702,85
Muut henkilösivukulut	397 348,46	337 279,87
Yhteensä	8 835 688,41	7 666 009,68

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen		
Palkat ja palkkiot	346 979,37	0,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä on 62 vuotta ja sijaisen eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus		
Palkat ja palkkiot	55 100,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	30 550,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Toimitusjohtaja, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten palkat ja palkkiot	296 657,25

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana		
Henkilöstö	126	118

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

Tilintarkastus	11 513,15	10 935,31
Yhteensä	11 513,15	10 935,31

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016		2015	
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	245 582,37		0,00	
Muut tuotot	0,00	245 582,37	0,00	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteysyrityksiin				
Korkotuotot	1 789,91		0,00	
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	21,97		0,00	
Muut tuotot	76 805,00	76 826,97	0,00	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	129,11		0,00	
Muut tuotot	375 327,72	375 456,83	718 661,74	718 661,74
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	799 053,66		643 514,56	
Korkotuotot	256 957,85		159 534,40	
Muut tuotot	504 977,54	1 560 989,05	446 622,37	1 249 671,33
Yhteensä		2 260 645,13		1 968 333,07
Arvonalentumisten palautukset		438 273,63		173 515,62
Myyntivoitot		2 548 780,65		3 502 966,99
Yhteensä		**5 247 699,41**		**5 644 815,68**
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-166 762,66		0,00	
Muut yritykset	-393 016,03	-559 778,69	-584 864,49	-584 864,49
Kulut muista sijoituksista		-230 877,87		-290 980,70
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muut yritykset	-23 041,53	-23 041,53	-21 647,22	-21 647,22
Yhteensä		**-813 698,09**		**-897 492,41**
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-811 212,00		-827 145,81	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-3 776,15	-814 988,15	-8 318,60	-835 464,41
Myyntitappiot		-146 389,65		-121 158,00
Yhteensä		**-1 775 075,89**		**-1 854 114,82**
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvon-korotuksia ja niiden oikaisua		**3 472 623,52**		**3 790 700,86**
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		**3 472 623,52**		**3 790 700,86**

4.2. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016	2015
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	4 315 841,88	3 714 105,34
Muut tuotot	49 240,83	185 786,17
Yhteensä	4 365 082,71	3 899 891,51
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-3 789 706,33	-3 371 377,47
Muut kulut	-3 000,00	0,00
Yhteensä	-3 792 706,33	-3 371 377,47

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	241 991,74	241 991,74	370 000,00	250 580,91	250 580,91	297 358,31
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksis	5 379 220,36	5 379 220,36	5 613 904,43	4 622 500,00	4 622 500,00	4 704 114,33
Muut kiinteistöosakkeet	3 642 449,63	3 642 449,63	3 810 000,00	6 211 957,84	6 211 957,84	6 824 778,67
	9 263 661,73	9 263 661,73	9 793 904,43	11 085 038,75	11 085 038,75	11 826 251,31
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	4 915 565,32	4 915 565,32	4 970 910,62	0,00	0,00	0,00
	4 915 565,32	4 915 565,32	4 970 910,62	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteysyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4 958,08
Rahoitusmarkkinavälineet	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	4 958,08
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	97 148 329,53	97 148 329,53	113 749 615,74	93 664 860,45	93 664 860,45	104 768 111,14
Rahoitusmarkkinavälineet	4 503 101,04	4 503 101,04	4 652 939,03	3 326 138,72	3 326 138,72	3 369 129,38
	101 651 430,57	101 651 430,57	118 402 554,77	96 990 999,17	96 990 999,17	108 137 240,52
	116 030 657,62	116 030 657,62	133 367 369,82	108 076 037,92	108 076 037,92	119 968 449,91
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta			16 998,28			4 830,33
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			17 336 712,20			11 892 411,99

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2016 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2016 Lainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä	2015 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2015 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2015 Lainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	11 130 977,35	0,00	0,00	12 692 061,47	0,00	0,00
Lisäykset	811 370,34	0,00	0,00	270 000,00	0,00	0,00
Vähennykset	-2 172 491,17	0,00	0,00	-1 831 084,12	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	-42 433,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	9 727 423,50	0,00	0,00	11 130 977,35	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	-8 318,60			0,00		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poi	-13 477,74			0,00		
Tilikauden poistot	-3 776,15			-8 318,60		
Kertyneet poistot 31.12.	-25 572,49			-8 318,60		
Arvonalentumiset 1.1.	-37 620,00			0,00		
Tilikauden arvonalentumiset	-438 189,28			-37 620,00		
Arvonalentumisten palautukset	37 620,00			0,00		
Arvonalentumiset 31.12.	-438 189,28			-37 620,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.	9 263 661,73	0,00	0,00	11 085 038,75	0,00	0,00

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016	2015
Jäljellä oleva hankintameno	4 646 867,96	471 361,59
Kirjanpitoarvo	4 646 867,96	4 622 500,00
Käypä arvo	4 618 622,33	4 530 000,00

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteysyrityksissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	840 121,32	0,00
Vähennykset	-489 234,97	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirto	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	4 713 069,70	0,00
Hankintameno 31.12.	5 063 956,05	0,00
Arvonalentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-81 912,50	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-66 478,23	0,00
Arvonalentumisten palautukset	0,00	0,00
Arvonalentumiset 31.12.	-148 390,73	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 915 565,32	0,00
Omistusyhteysyritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus-markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	200 000,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	200 000,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	200 000,00	0,00
Yhteensä	5 115 565,32	0,00

7.1. Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän konsolidoituun tilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	1,42 %	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	1,41 %	362 775 542,48	59 954 650,40
Yhteensä			380 785 375,82	60 799 056,46

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	5,41 %	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	0,86 %	817,96	-47,33
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	0,86 %	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	4,88 %	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	4,88 %	43 120 555,38	1 904 541,10
Yhteensä			118 734 535,31	1 406 800,32

LähiTapiola Keskinäisen Pohjoinen konserniin kuuluu lisäksi 2 (2015 2 kpl) asunto- ja kiinteistöyhtiötä

7.2 TASEEN LIITETIETO 31.12.2016
LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö KONSERNI
MUUT SIJOITUKSET

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Suomen Hoivatilat Oyj	1,44	298 616,00	844 427,44	2 484 485,12	Suomi
MUUT		81 700,00	958 006,84	1 113 512,40	
Yhteensä		**380 316,00**	**1 802 434,28**	**3 597 997,52**	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
MUUT		4 315,00	147 961,60	147 961,60	
Yhteensä		**4 315,00**	**147 961,60**	**147 961,60**	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
MUUT		63 200,00	335 436,50	339 739,20	
Yhteensä		**63 200,00**	**335 436,50**	**339 739,20**	
Sijoitusrahastot					
Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF			603 772,74	640 475,00	Ranska
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF			2 176 880,50	2 240 924,00	Ranska
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF			1 647 100,35	1 772 196,40	Luxembur
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans			3 492 809,34	3 492 809,34	Ranska
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A			2 366 780,75	2 845 210,45	Suomi
LähiTapiola Eurooppa A			2 466 056,63	2 774 893,65	Suomi
LähiTapiola High Yield A			5 372 300,49	7 114 648,32	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A			1 915 570,55	3 685 543,69	Suomi
LähiTapiola Infra A			627 279,30	927 617,44	Suomi
LähiTapiola Japani A			892 650,53	1 170 486,04	Suomi
LähiTapiola Kasvu A			549 756,89	549 756,89	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A			9 415 574,90	9 889 092,82	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A			2 195 131,86	3 059 038,46	Suomi
LähiTapiola Korkomaailma A			4 750 000,00	5 275 179,70	Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A			1 482 409,25	2 042 597,73	Suomi
LähiTapiola Lyhytkorko A			4 166 664,37	4 180 652,67	Suomi
LähiTapiola Osinko A			1 584 061,80	2 043 033,26	Suomi
LähiTapiola Osinko Suomi A			395 921,01	629 110,52	Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko A			1 114 902,06	1 283 938,88	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A			10 090 707,15	11 277 033,39	Suomi
LähiTapiola Skandinavia A			2 050 010,87	2 128 892,69	Suomi
LähiTapiola Suoja A			2 295 160,40	2 474 599,77	Suomi
LähiTapiola USA A			2 228 131,60	4 018 559,25	Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A			9 161 237,66	11 119 197,09	Suomi
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA			2 439 692,70	2 680 953,93	Irlanti
Seligson OMX Helsinki 25 -indeksiosuus			505 694,48	686 810,00	Suomi
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond			2 654 993,04	2 700 355,77	Luxembur g
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1			680 000,00	684 878,71	Luxembur g
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond			3 762 260,49	3 846 909,15	Irlanti
iShares Core MSCI Emerging Markets IMI UCITS ETF			535 486,81	536 320,00	Saksa
iShares Euro Corp Bnd ex-fin			5 465 510,95	5 517 554,20	Irlanti
MUUT			400 000,00	447 992,08	
Yhteensä			**89 484 509,47**	**103 737 261,29**	
Pääomasijoitusrahastot					
Aberdeen Property Fund Finland I Ky			787 240,75	787 240,75	Suomi
ICECAPITAL Residential Property Fund I Ky			1 000 000,00	1 092 234,52	Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky			1 472 899,80	1 541 096,88	Suomi
Tapiola KR I Ky			2 028 341,00	2 028 341,00	Suomi
MUUT			89 506,19	477 742,98	
Yhteensä			**5 377 987.77**	**5 926 656,13**	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä		**447 831,00**	**97 148 329,59**	**113 749 615,74**	

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2016				2015			
	Aineettomat oikeudet ja pitkä-vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto	Aineettomat oikeudet ja pitkä-vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto
Hankintameno 1.1.	2 538 149,58	0,00	0,00	1 534 475,34	2 264 082,31	0,00	0,00	1 432 036,27
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-910,00
Siirrot erien välillä	-146 432,48	0,00	0,00	-558 112,58	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	2 806 484,37	86 854,35	0,00	1 111 613,92	2 538 149,58	0,00	0,00	1 534 475,34
Kertyneet poistot 1.1.	-1 325 577,14	0,00	0,00	-843 380,98	-892 097,58	0,00	0,00	-655 613,02
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	151 245,50	0,00	0,00	430 322,09	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-448 331,75	0,00	0,00	-174 638,76	-433 479,56	0,00	0,00	-187 767,96
Kertyneet poistot 31.12.	-1 622 663,39	0,00	0,00	-587 697,65	-1 325 577,14	0,00	0,00	-843 380,98
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 183 820,98	86 854,35	0,00	523 916,27	1 212 572,44	0,00	0,00	691 094,36

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016	1.1.2015	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2015
Pohjarahasto	6 066 454,70	0,00	0,00	6 066 454,70	3 481 410,74	2 585 043,96	0,00	6 066 454,70
Takuupääoma	6 439 714,71	0,00	0,00	6 439 714,71	6 439 714,71	0,00	0,00	6 439 714,71
Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00	2 585 043,96	0,00	-2 585 043,96	0,00
Varmuusrahasto	9 974 555,81	3 505 776,16	-180 312,01	13 300 019,96	10 078 102,80	224 878,46	-328 425,45	9 974 555,81
Edellisten tilikausien voitto	0,00	0,00	0,00	0,00	224 878,46	0,00	-224 878,46	0,00
Tilikauden voitto	3 505 262,15	8 884 758,64	-3 505 262,15	8 884 758,64	0,00	3 505 776,16	0,00	3 505 776,16
Oman pääoman muutokset yhteensä	25 985 987,37	12 390 534,80	-3 685 574,16	34 690 948,01	22 809 150,67	6 315 698,58	-3 138 347,87	25 986 501,38

10.2. Arvonkorotusrahaston erittely

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	8 884 758,64	3 505 776,16
+ Muu vapaa pääoma		
Varmuusrahasto	13 300 019,96	9 974 555,81
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	22 184 778,60	13 480 331,97

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

12. Korvausvastuu

13. Muut pakolliset varaukset

14. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	220 000,00	0,00
	220 000,00	0,00

15.1. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2016	2015
Jälleenvakuutustoiminnasta		
Muut saamiset	109 390,12	0,00
	109 390,12	0,00

15.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille	2016	2015
Ostovelat	279 823,12	0,00
Muut velat	23 847,14	0,00
	303 670,26	0,00

15.3. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	1 509 518,11	1 241 411,85
Muut siirtovelat	469 763,32	1 367 806,77
	1 979 281,43	2 609 218,62

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet

16.2. Taseeseen sisältymättömät vastuusitoumukset ja vastuut

Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	297 799,00	300 408,00
Seuraavina vuosina maksettava määrä	487 307,00	1 034 066,00
	785 106,00	1 334 474,00
Arvonlisäverovastuut		
Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen		
Konserniyritykset	964 531,30	0,00
Yhteistoimintayritykset	2 885 767,00	3 151 695,97
	3 850 298,30	3 151 695,97
Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu - 10 v. tarkistuskausi		
Yhtiö	44 769,94	56 945,63
Muut ryhmän yritykset	55 852 254,39	53 322 373,84
	55 897 024,33	53 379 319,47
Muut vastuusitoumukset		
Sijoitussitoumukset konserniyritysten puolesta	1 900 000,00	0,00
Merkintäsitoumukset	3 103 601,20	1 181 416,21
	3 103 601,20	1 181 416,21

Yhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi.
Lisäinformaatiota yhteisvastuusopimuksesta on Riskienhallinnan liitetiedossa kohdassa 2.1. Vakavaraisuuden hallinnan yleiset periaatteet.

17. Lähipiirilainat

Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirin muodostaa yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirirekisteriin kuuluville myönnetyt lainat

Osakkuusyritykset ja yhteisyritykset	1 900 000,00
	1 900 000,00

Lähipiirille myönnetyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset konsolidointiryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16.2. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niidet ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)	**2016**	**2015**	**Muutos**	**Muutos %**
Vakuutusmaksutuotot	51 544	51 450	94	0,2 %
Korvauskulut	-31 243	-35 000	3 757	-10,7 %
Liikekulut	-14 060	-13 205	-856	6,5 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	**6 241**	**3 246**	**2 995**	**92,3 %**
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	3 473	3 790	-318	-8,4 %
Muut tuotot ja kulut	572	529	44	8,3 %
Liikevoitto	**10 286**	**7 564**	**2 722**	**36,0 %**
Tasoitusmäärän muutos	1 244	-3 638	4 882	-134,2 %
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	**11 530**	**3 927**	**7 604**	**193,6 %**
Tuloverot ja muut välittömät verot	-2 645	-421	-2 224	527,8 %
Kauden voitto	**8 885**	**3 505**	**5 379**	**153,5 %**
Liikevoitto	10 286	7 564	2 722	36,0 %
Kokonaistulos	**15 730**	**7 564**	**8 166**	**108,0 %**

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	**77,0**	**56,3**	**66,4**	**53,8**	**77,0**	**56,3**	**53,8**
Lainasaamiset [1]	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Joukkovelkakirjalainat	69,6	50,9	61,7	50,0	69,6	50,9	50,0
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset [1] [2]	7,4	5,4	4,7	3,8	7,4	5,4	3,8
Osakesijoitukset yhteensä	**39,6**	**28,9**	**34,2**	**27,7**	**39,6**	**28,9**	**27,7**
Noteeratut osakkeet [3]	38,2	27,9	32,1	26,0	38,2	27,9	26,0
Pääomasijoitukset [4]	0,5	0,4		0,0	0,5	0,4	0,0
Noteeraamattomat osakkeet [5]	0,9	0,7	2,1	1,7	0,9	0,7	1,7
Kiinteistösijoitukset yhteensä	**19,4**	**14,2**	**22,8**	**18,5**	**19,4**	**14,2**	**18,5**
Suorat kiinteistösijoitukset	9,8	7,2	11,8	9,6	9,8	7,2	9,6
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	9,6	7,0	11,0	8,9	9,6	7,0	8,9
Muut sijoitukset	**0,7**	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,7**	**0,5**	**0,0**
Hedge-rahastosijoitukset [6]				0,0	0,0	0,0	0,0
Hyödykesijoitukset				0,0	0,0	0,0	0,0
Muut sijoitukset [7]	0,7	0,5		0,0	0,7	0,5	0,0
Sijoitukset yhteensä	**136,7**	**100,0**	**123,4**	**100,0**	**136,7**	**100,0**	**100,0**
Johdannaisten vaikutus [9]							
Sijoitukset yhteensä	**136,7**	**100,0**	**123,4**	**100,0**	**136,7**	**100,0**	**100,0**

Jvk-salkun modifioitu duraatio	3,6

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikentyyppiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/-. Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

	Sijoitusten nettotuotot markkina arvo 8)	Sitoutunut pääoma 2)	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	**4,4**	**73,3**	**6,1**	**0,0**	**4,1**	**1,7**	
Lainasaamiset 1)	0,0	0,0	0,0				
Joukkovelkakirjalainat	4,4	64,2	6,9	-0,1	4,7	2,4	
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset 1) 2)	0,0	9,2	0,4	0,2	0,7	1,0	
Osakesijoitukset yhteensä	**4,4**	**33,9**	**13,1**	**11,3**	**9,6**	**14,8**	
Noteeratut osakkeet 3)	4,4	32,2	13,6	11,6	9,7	15,4	
Pääomasijoitukset 4)	0,0	0,4	0,6				
Noteeraamattomat osakkeet 5)	0,1	1,4	4,8	3,2	1,8	8,1	
Kiinteistösijoitukset yhteensä	**-0,2**	**20,8**	**-0,9**	**1,5**	**2,3**	**0,5**	
Suorat kiinteistösijoitukset	-0,9	10,8	-7,9	-1,2	1,4	0,5	
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	0,7	9,9	6,7	5,6	3,6		
Muut sijoitukset	**0,0**	**0,1**	**3,5**	**0,0**	**0,0**	**179,9**	
Hedge- rahastosijoitukset 6)							
Hyödykesijoitukset							
muut sijoitukset 7)	0,0	0,1	3,5	0,0	0,0	179,9	1,6
Sijoitukset yhteensä	**8,7**	**128,2**	**6,8**	**2,8**	**5,1**	**3,0**	
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-0,2	0,0	0,0				
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	**8,5**	**128,2**	**6,6**	**2,8**	**5,1**	**3,0**	

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikentyyppiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot
Korvauskulut
Liikekulut
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset, niiden oikaisut ja arvon muutokset
Muut tuotot ja kulut
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista [1]

Liikevoitto tai- tappio
Tasoitusmäärän muutos

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Tuloverot ja muut välittömät verot
Vähemmistöosuudet [1]

Tilikauden voitto tai tappio

[1] Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta (-tappiosta) käytetään termiä liiketulos ja tiikauden voitosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvon rahaston ja arvonkorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvonmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen sijoitukset eivät ole mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja –velat sekä johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

$$= \frac{\begin{array}{l}\text{Liikevoitto tai -tappio} \\ + \text{Korkokulut ja muut rahoituskulut} \\ + \text{Perustekorkokulu} \\ + \text{Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvon rahastoon kirjattu arvonkorotus/peruutus} \\ + \text{Sijoitusten arvostuserojen muutos}\end{array}}{\begin{array}{l}\text{Taseen loppusumma} \\ - \text{Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelka} \\ + \text{Sijoitusten arvostuserot}\end{array}} \times 100$$

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \text{x100}$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \text{x100}$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \text{x100}$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \text{x100}$$

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 8 884 758,64 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	8 884 758,64
ja Varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa	447 560,17

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	6 066 454,70
Takuupääoma	6 439 714,71
Varmuusrahasto	21 737 218,43
	34 243 387,84

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Oulussa 24. päivänä maaliskuuta 2017

Juha Aitamurto
Hallituksen puheenjohtaja

Sari Heinonen

Mika Kangasniemi

Marjukka Manninen

Pentti Pajulampi

Kati Peltomaa

Juha Regelin

Veli Rajakangas
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Oulussa 5. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Tapio Raappana
KHT

Tilintarkastuskertomus

KPMG Oy Ab
Isokatu 32 B
90100 OULU

Puhelin 020 760 3000
www.kpmg.fi

Tilintarkastuskertomus

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäisen Vakuutusyhtiön yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet LähiTapiola Pohjoinen Keskinäisen Vakuutusyhtiön (y-tunnus 2235550-7) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.* Olemme riippumattomia yhtiöstä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhtiö aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

— tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

KPMG Oy Ab, a Finnish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Y-tunnus 1805485-9
Kotipaikka Helsinki

— muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

— arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.

— teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhtiö pysty jatkamaan toimintaansa.

— arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Oulussa 5. huhtikuuta 2017

KPMG OY AB

Tapio Raappana
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Perehdyttyään tilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2016 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus tuloksen käsittelemisestä hyväksytään.

Alavieskassa 11. päivänä huhtikuuta 2017

Tuomo Tamminen

hallintoneuvoston puheenjohtaja

Hallintoneuvoston jäsenet

Nimi	Ammatti	Paikkakunta	Erovuorossa
Tuomo Tamminen	Maanviljelijä	Raahe	2017
Silja Mikkola	Agronomi	Kannus	2019
Maija Aalto	Sairaanhoitaja	Rantsila	2018
Ville Bräysy	Lehtori	Tyrnävä	2018
Toni Grekula	Liikennöitsijä	Pyhäjoki	2017
Leo Samuli Göös	Eläkeläinen	Perho	2018
Tuija Haikola	Tarkastaja	Ylivieska	2018
Merja Hammar	Yrittäjä	Raahe	2017
Timo Heikkilä	Metsätalousinsinööri	Toholampi	2018
Kalervo Hihnala	Maanviljelijä	Kalajoki	2017
Teijo Hilden	Toimitusjohtaja	Liminka	2017
Hanna Honka-mäkilä	EU-koordinaattori	Jääli	2019
Sakari Huikuri	Toimitusjohtaja	Oulu	2019
Tapio Iinatti	Vankilanjohtaja	Oulu	2019
Jari Isotalus	Agrologi, maaseutu-sihteeri	Alavieska	2017
Antti Koistinen	Projektipäällikkö	Utajärvi	2017
Jukka Koivuoja	Maanviljelijä	Sievi	2017
Jouni Koskinen	Yrittäjä	Kaustinen	2018
Jarkko Kääriälä	Maanviljelijä	Alavieska	2018
Jouni Laukka	Toimitusjohtaja	Nivala	2019
Markku Lumiaho	Maanviljelijä	Vihanti	2019
Vesa Nuolioja	Johtaja	Oulu	2019
Kari Ojala	Maanviljelijä	Kalajoki	2019
Katja Pajala	Sairaanhoitaja	Kannus	2018
Juhani Pihlajamaa	Projektipäällikkö	Nivala	2019
Matti Pohjanen	Insinööri	Merijärvi	2019
Marko Puhto	Varatoimitusjohtaja/ tehtaanjohtaja	Sievi	2019
Harii Rautio	Myyjä	Kempele	2018
Antti Rautiola	Maanviljelijä	Oulainen	2019
Antti Sahipakka	Maatalousteknikko	Perho	2017
Tero Savela	Maanviljelijä	Reisjärvi	2019
Jarmo Sillanpää	Agrologi, maanviljelijä	Halsua	2018
Juha Sivonen	Eläkeläinen	Ylikiiminki	2019
Matti Träskelin	Myyntijohtaja	Oulu	2017
Susanna Tuikka	Parturi-kampaaja	Lestijärvi	2018
Pentti Törmänen	Eläkeläinen	Reisjärvi	2018
Pentti Vaara	Tekninen johtaja	Oulu	2019
Jukka Vänttilä	Insinööri	Haukipudas	2017

Hallituksen jäsenet

Nimi	Ammatti	Paikkakunta	Erovuorossa
Juha Aitamurto	Toimitusjohtaja	Oulu	2017
Marjukka Manninen	Kunnanjohtaja	Haukipudas	2018
Sari Heinonen	Toimitusjohtaja	Oulu	2019
Mika Kangasniemi	Opettaja	Haapavesi	2017
Pentti Pajulampi	Rakennusneuvos	Oulu	2017
Kati Peltomaa	Toimitusjohtaja	Oulu	2019
Juha Regelin	Asianajaja	Oulu	2018

Tilintarkastajat

KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajana Tapio Raappana, KHT ja varatilintarkastajana Katri Hokkanen, KHT.

Yhteystiedot

LähiTapiola Pohjoinen Keskinäinen Vakuutusyhtiö (y-tunnus 2235550-7)

Kirkkokatu 9, 90100 OULU

www.lahitapiola.fi